

JURISPRUDÈNCIA DEL TRIBUNAL SUPREM

Segon semestre de 2022

Agustí Pou Pujolràs*

Resum

El text recull el comentari de les resolucions del Tribunal Suprem que afecten els usos, els drets lingüístics i el règim jurídic de la llengua durant el segon semestre de 2022.

Paraules clau: jurisprudència; Tribunal Suprem; dret lingüístic; llengua oficial; pluralisme lingüístic.

JURISPRUDENCE ON SUPREME COURT

Second half of 2022

Abstract

The text includes the rulings that affect the uses, the linguistic rights and the legal system of the Language issued by the Supreme Court during the second half of 2022.

Keywords: jurisprudence; Supreme Court; Linguistic Law; official language; linguistic pluralism.

* Agustí Pou Pujolràs, professor associat de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona. agustipou@ub.edu.

Citació recomanada: Pou Pujolràs, Agustí. (2023). Jurisprudència del Tribunal Suprem. Segon semestre de 2022. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 79, 454-459. <https://doi.org/10.58992/rld.i79.2023.4007>

Sumari

- 1 Toponímia
- 2 Garanties lingüístiques en el dret de defensa en l'àmbit judicial
- 3 Els coneixements de llengua en l'accés a llocs de treball de l'àmbit públic

Aquesta crònica abasta les resolucions del Tribunal Suprem del segon semestre de 2022, amb una majoria de resolucions que no fan aportacions substantives sobre l'estatus de la llengua i que refereixen qüestions ja recollides en cròniques anteriors, com ara les incidències lingüístiques a propòsit de procediments judicials.

Com a qüestió nova, que, tanmateix, no rep una resposta substantiva del TS, es planteja l'ús correcte de la toponímia oficial per part dels tribunals de justícia, arran d'un recurs interposat pel Consell Insular de Formentera contra l'ús del terme no estatutari *Islas Baleares*, present en documentació judicial de caràcter administratiu i una posterior resolució de l'àmbit contenciós administratiu.

1 Toponímia

[Interlocutòria del Tribunal Suprem 18341/2022, de 22 de desembre 2022. Sala Contenciosa Administrativa. Secció sisena. Ponent: Pablo María Lucas Murillo de la Cueva. Ref. Cendoj: 28079130062022200114.](#)

Aquesta interlocutòria inadmet un recurs de reposició plantejat pel Consell Insular de Formentera, que s'emmarca en un procediment judicial precedit per un altre de governatiu relatiu a la competència per designar el jutge de pau de Formentera i en què se suscitava, al costat de la competència del Consell Insular per fer aquesta designació en virtut del seu règim especial, la demanda que es faci un ús correcte dels topònims. En concret, pel que fa a l'ús de *Tribunal Superior de Justicia de las Islas Baleares*, en lloc del topònim *Illes Balears*, únic oficial des que la forma castellana fou bandejada l'any 1997, en canviar-se el nom de la província, i validat de nou l'any 1999 quan l'Estatut l'oficialitza com a forma única; i també quant al topònim *Palma*, per designar la capital de l'arxipèlag (i no Palma de Mallorca), atès que el Parlament balear així ho ha determinat per llei.

Pel que fa a l'*iter* processal, el Consell Insular de Formentera va demanar a la Sala de Govern del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears que, a partir d'una lectura harmònica de la LOPJ, per substitució, fos el Consell, en el lloc de l'Ajuntament, el competent per fer la proposta de jutge de pau del municipi. Després d'un acord denegatori de la Sala de Govern del Tribunal Superior, que és impugnat davant del Consell General del Poder Judicial, la Comissió Permanent d'aquest òrgan dicta un acord en què revisa la decisió de l'òrgan governatiu del Tribunal Superior i accedeix a aquesta petició. Però, en canvi, no acull la segona pretensió plantejada pel recurs d'alçada del Consell Insular, ja suscitada i rebutjada davant del TSJIB, que era que s'esmenés l'ús del topònim *Islas Baleares* al nom oficial del Tribunal que figura en l'acord notificat, com també que s'esmenés el topònim *Palma de Mallorca* per *Palma*, que, com s'ha dit, són les úniques formes oficials. El motiu pel qual es rebutja la demanda és essencialment la falta d'afectació del dret a no patir indefensió de la part.

Davant de la denegació, el Consell Insular interposa un recurs contenciós administratiu al Tribunal Suprem. Tot seguit, es dicta una diligència d'ordenació de 20 de setembre 2022, contrària a la sol·licitud formulada de permetre la personació en la causa d'altres administracions territorials i institucionals interessades i reconèixer l'existència d'uns interessos col·lectius en joc relatius a l'ús de la toponímia oficial, mitjançant la inserció d'anuncis en el *Butlletí Oficial de l'Estat* i en el *Butlletí Oficial de les Illes Balears*.

Contra aquesta resolució el Consell interposa un recurs de revisió, rebutjat per interlocutòria, de 7 de novembre de 2022. Novament, el Consell presenta un escrit per demanar la correcció de l'expressió *Boletín Oficial de las Islas Baleares*, inclosa en l'antecedent de fet 5è de la citada Interlocutòria de 7 de novembre de 2022, i la seva substitució per l'expressió estatutària correcta, *Butlletí Oficial de les Illes Balears*. Mitjançant una provisió de 14 de novembre de 2022 es denega la sol·licitud formulada, "dado que el Auto de 7 de noviembre de 2022 no necesita aclaración". Contra aquesta provisió, la representació processal del Consell Insular interposa un recurs de reposició, en què s'intenten precisar els termes confusos en la provisió prèvia, en relació amb si allò sol·licitat era una correcció (art. 214 LEC) o bé un aclariment (art. 267 LOPJ). L'advocat de l'Estat al·lega que no es podia recórrer contra la provisió de 14 de novembre que va denegar l'aclariment/correcció.

En la present interlocutòria, el Tribunal Suprem es limita a observar que "la aclaración pretendida por el recurrente no se refería a lo decidido por el auto de 7 de noviembre ni a la razón de la decisión, sino a lo consignado en uno de sus antecedentes que no hacía otra cosa que dejar constancia de lo que se había hecho en la tramitación del anterior recurso de reposición". I, abans de disposar la inadmissió, afegeix: "no se trataba,

pues, ni de aclarar un concepto oscuro ni de corregir un error material que es lo que contemplan, tanto el artículo 267 citado, cuanto el artículo 214 de la Ley de Enjuiciamiento Civil invocado por el recurrente.”

Així, doncs, el TS adopta una aproximació formal per rebutjar l'encaix de la petició formulada en els articles 214 LEC o 267 LOPJ, sense fer cap consideració sobre el contingut i l'abast de la normativa toponímica de rang estatutari i legal. Certament, la complexitat procedimental, l'existència de dos objectes de conflicte (designació de jutges de pau i ús dels topònims catalans) i els diferents moments en què es planteja la qüestió de la toponímia actuen en contra d'una decisió final satisfactòria per al reconeixement de la toponímia catalana oficial. I això malgrat que en algun moment, com ara a l'acord de la Comissió Permanent del Consell General del Poder Judicial, s'insinua la irregularitat produïda en l'ús d'aquests topònims “no toda infracción legal se sanciona con la nulidad/anulabilidad del acto recurrido”. Pendent la resolució final del litigi, la imposició de les costes a qui recorre en aquest procediment apunta poca receptivitat a la demanda que es formula.

2 Garanties lingüístiques en el dret de defensa en l'àmbit judicial

[Interlocutòria del Tribunal Suprem 765/2022, de 8 de setembre de 2022. Sala Penal. Ponent: Manuel Marchena Gómez. Ref. Cendoj: 28079120012022201456.](#)

[Interlocutòria del Tribunal Suprem 982/2022, de 3 de novembre de 2022. Sala Penal. Ponent: Manuel Marchena Gómez. Ref. Cendoj: 28079120012022201827.](#)

[Sentència del Tribunal Suprem 920/2022, de 24 de novembre de 2022. Sala Penal. Ponent: Pablo Llarena Conde. Ref. Cendoj: 28079120012022100902.](#)

[Interlocutòria del Tribunal Suprem 18594/2022, de 28 de novembre de 2022. Sala Penal. Ponent: Andrés Palomo del Arco. Ref. Cendoj: 28079120012022202134.](#)

[Sentència del Tribunal Suprem 935/2022, d'1 de desembre. Sala Penal. Ponent: Juan Ramon Berdugo Gómez de la Torre. Ref. Cendoj: 28079120012022100927.](#)

[Sentència del Tribunal Suprem 974/2022, de 19 de desembre de 2022. Sala Penal. Secció Primera. Ponent: Miguel Colmenero Menéndez de Luarca. Ref. Cendoj: 28079120012022100954.](#)

Sota l'epígraf garanties lingüístiques en els drets de defensa, recollim totes les incidències lingüístiques en el procés judicial o en les fases prèvies que tenen efecte, o que els recurrents ho entenen d'aquesta manera i ho al·leguen, en els drets de defensa de la part, substancialment referits i emparats en l'article 24 de la Constitució espanyola. Per ordre temàtic, reportem, primer, les resolucions del TS que tenen a veure amb les traduccions o les transcripcions respecte de les quals s'addueix una possible afectació del dret de defensa. Segon, les relatives a la denúncia de defectes en l'assistència d'interpret. I tercer, una resolució sobre l'obligació de traduir les actuacions i documents en una llengua oficial pròpia quan han de traslladar-se a un òrgan jurisdiccional central via recurs. Finalment, esmentem una resolució, sense contingut sobre el règim lingüístic, però que recull unes consideracions sobre la llengua de l'acusada.

Quant al primer bloc, la Sentència de 19 de desembre de 2022 resol en cassació un procediment per pertinença a banda armada substanciat a l'Audiència Provincial de Barcelona. Els recurrents, entre altres al·legacions, addueixen que s'ha vulnerat la tutela judicial efectiva per tal com les testimonis protegides en què es van basar determinades intervencions telefòniques als recurrents no van ser assistides d'interpret oficial de l'idioma de les declarants. El Tribunal entén que el dret a interpret és un dret només de l'investigat. Igualment s'ha de nomenar interpret quan el testimoni desconeix l'idioma oficial (art. 440 LECr), però no existeix un dret de l'acusat o investigat a la designació d'un interpret per al testimoni quan aquest pot “expressar-se adequadament” en l'idioma oficial (en “espanyol”, indica la sentència).

En el cas enjudiciat, el TS assenyala que no hi ha cap indicatiu que es consignessin coses diferents de les que van dir les testimonis. Per una banda:

Si no se recurrió a intérpretes fue porque, aunque no dominaran la lengua española o catalana, los agentes entendieron lo que pretendían expresar. De otro, porque no consta que en ningún momento

hayán declarado, debidamente asistidas por intérprete, que lo que se consigna por los agentes en el atestado inicial no responda exactamente a sus manifestaciones (FJ 1).

Tampoc diuen els recurrents que allò que van dir les testimonis sigui fals, i ni tan sols ho denuncien. El TS desestima, doncs, el motiu.

Igualment, el TS valora el qüestionament de determinades transcripcions i traduccions de les intervencions telefòniques, mantingudes en idioma ioruba i altres llengües de Nigèria, pel fet que no van comparèixer dos traductors al judici oral. El Tribunal entén que ni s'especifica exactament les deficiències que podrien afectar la realitat de les transcripcions i constata que algunes d'aquestes van ser excloses com a element de prova per a la deficiència apuntada (FJ 3.2). Per tant, també rebutja aquesta impugnació lingüística.

La Sentència d'1 de desembre de 2022 es dicta en un recurs davant del TS en un judici per delictes contra la salut pública per tràfic d'estupefaents. Un dels acusats addueix que la transcripció al castellà, per part de la policia, d'una conversa telefònica feta en valencià era errònia i es va transcriure just el contrari del que deia l'acusada (es consignava "ha agarrado" quan havia dit "he agarrado"). El TS rebutja la impugnació perquè l'Audiència va escoltar en el plenari la conversa i, a més, l'agent de la Guàrdia Civil responsable de la transcripció va ratificar-la i va afirmar, com a evidència de la seva bona comprensió, que la seva llengua materna era el valencià.

Amb relació al segon bloc, la Sentència de 24 de novembre de 2022 resol en cassació un judici per assassinat. Els motius del recurs són que el condemnat en primera instància no va poder comparèixer a la vista oral d'apel·lació, que no se li va atendre la petició de canvi d'assistència lletrada i que no va ser assistit d'un intèrpret, atès que la seva llengua és el neerlandès. El Tribunal acull les dues primeres pretensions, però rebutja la demanda de falta d'intèrpret. Pel que fa a aquesta qüestió, el TS torna a recollir la normativa, europea i estatal, i la doctrina jurisprudencial que configuren el dret a intèrpret com un element rellevant del dret de defensa i amb un abast ampli, substantiu i efectiu (vegeu, per exemple, la crònica en què recollim la STS 276/2021, de 25 de març de 2021, citada també per la resolució que ara ressenyem, [Revista de Llengua i Dret, núm. 76](#), p. 340). Ara bé, matisa el Tribunal, l'exercici del dret ha de tenir en compte que:

En aquellos supuestos en los que el arraigo del extranjero en nuestro país no hace notorio el desamparo lingüístico del encausado en las intervenciones procesales directas en las que participa, o cuando está técnicamente asistido en una actuación procesal que no precisa su presencia, el derecho para estructurar la defensa se muestra de libre o voluntario ejercicio, siempre que al investigado o al acusado se le haya informado clara y comprensiblemente de la posibilidad de reclamar la asistencia del intérprete cuando sea preciso o lo entienda conveniente (FJ 1.2).

Contrastada la situació plantejada pel recurrent, el Tribunal constata que el condemnat mai no va sol·licitar l'assistència d'intèrpret i va dur a terme actes que demostraven que no desconeixia l'idioma del procediment. Igualment, se li va facilitar la traducció de la sentència en neerlandès. Per tot això, la Sala rebutja l'al·legació d'indefensió per desconeixement de l'idioma.

Tot i que de manera molt tangencial, en un sentit semblant, que l'evidència de coneixement de l'idioma desactiva l'al·legació que la manca d'intèrpret violenta el dret de defensa queda recollit en la Interlocutòria del TS de 3 de novembre de 2022, en constatar que "los propios acusados manifestaron que llevaban quince años en España, por lo que cabe entender que conocían el idioma español de forma suficiente, y el propio Tribunal tuvo ocasión de comprobarlo en los interrogatorios" (FJ 1.C).

El tercer bloc només està integrat per la Interlocutòria de 28 de novembre de 2022, que resol la petició de la suspensió d'un recurs de cassació instada per la part condemnada en un delictes per tràfic de drogues, atès que hi havia una qüestió de prejudicialitat penal perquè la part recurrent havia denunciat el lletrat de l'Administració de justícia per l'entrada i escorcoll del seu domicili. D'acord amb les al·legacions del Ministeri Fiscal, el Tribunal rebutja aquesta pretensió i acull, però, la suspensió del tràmit d'instrucció que havia demanat també el fiscal "para llevar a cabo la traducción al idioma nacional de aquella resolución" (se suposa que l'"idioma nacional" és el castellà, tot i que aquesta designació no surt en cap text normatiu). Per bé que el ministeri públic basa la seva petició en la garantia de la tutela judicial efectiva ("y para que queden debidamente garantizados

los derechos a la tutela judicial efectiva y defensa de los recurrentes”), el TS fonamenta la necessitat de traducció del gallec al castellà en la seva doctrina basada en l'article 231.4 de la LOPJ, recollida en moltes cròniques de la *Revista*: “se accede a la suspensión del procedimiento, por el tiempo imprescindible para la adecuada traducción de la sentencia dictada por la Audiencia Provincial de Pontevedra, conforme prevé el artículo 231.4 LOPJ”.

Finalment, la Interlocutòria de 8 de setembre de 2022 conté una referència lingüística, molt de passada, en les consideracions que fa en apel·lació el Tribunal Superior de Justícia del País Valencià, i que recull la resolució que ressenyem. En concret, en un judici per robatori amb violència, en què la víctima va reconèixer l'acusada (físicament i per la parla), la sala del Tribunal Superior afirma que “el caló no es un idioma, y que era perfectamente posible que la acusada hablara con acento durante el trayecto y que en el acto del juicio adoptara uno neutro” (FJ 1.C.4). Certament, les apreciacions lingüístiques tenen més de comprensibles que de rigoroses des del punt de vista tècnic.

En conjunt, les resolucions sobre les garanties lingüístiques i els usos lingüístics en l'àmbit forense no ofereixen cap novetat respecte de cròniques anteriors.

3 Els coneixements de llengua en l'accés a llocs de treball de l'àmbit públic

[Sentència del Tribunal Suprem 2739/2022, de 4 de juliol. Sala Contenciosa Administrativa. Secció quarta. Ponent: Celsa Pico Lorenzo. Ref Cendoj: 28079130042022100323.](#)

Aquesta sentència desestima el recurs interposat per un candidat a un procés selectiu per a l'ingrés a l'escala de titulats superiors d'organismes autònoms del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç, especialitat propietat industrial. Les bases de la convocatòria preveïen dues proves obligatòries d'idiomes: una prova de traducció, consistent en dues fases, de traducció directa i inversa de textos en castellà i anglès, sense diccionari; i una prova de conversa en anglès dels aspirants amb el tribunal. A més, es preveïa una prova optativa, de traducció a l'anglès de textos redactats en francès o alemany. Les bases preveïen que el tribunal podia disposar d'assessors especialistes per a la prova d'idiomes. Alhora, habilitaven el tribunal per adoptar les decisions motivades corresponents per resoldre incidències sorgides durant la realització dels exercicis.

El debat cassacional se centra en si el tribunal del procés selectiu resta o no vinculat per la puntuació proposada per l'assessora d'anglès. En el cas, el tribunal, adduint “razones de nivel de inglés”, va decidir pujar un punt les notes amb què l'assessora havia qualificat la prova de traducció inversa. El TS, amb la cita de la normativa reguladora (art. 13 del Reglament general d'ingrés del personal al servei de l'Administració general de l'Estat i de provisió de lloc de treball i promoció), fa palès que l'assessor extern no decideix la qualificació definitiva dels exàmens, atès que es tracta d'una decisió exclusiva del tribunal qualificador, que actua com a òrgan de selecció. La decisió d'incrementar un punt la nota, per les raons esmentades, i que va aplicar-se indistintament a tots els aspirants, no es considera discriminatòria. Per consegüent, no s'accepta la vulneració al·legada del dret d'accés en condicions d'igualtat a la funció pública (art. 23.2 CE).

En aquest cas s'entrecreuen les potestats de regir el procés selectiu que té atribuït el tribunal amb les qüestions relatives al contingut tècnic de les proves. Certament una elevació de la puntuació no és una decisió innòcua ni respecte de la valoració tècnica, ni del resultat final, si bé, lògicament, amb la resolució no disposem d'elements per ponderar-la.